

Juridisch Correct Examineren

Implicaties van uitspraken door
beroepsorganen in het hoger
onderwijs

Presentatie op het NVE-congres, 23 november 2017

Henk van Berkel

Even voorstellen

- Psycholoog
 - 1975-1986 Universiteit van Amsterdam
 - 1986-2013 Universiteit Maastricht
 - Toetsen/Examineren, Selectie en Rendement
 - Nu: student rechten en promovendus onderwijsrecht
 - www.henkvanberkel.nl
-

Deze presentatie

- De rechtsbescherming van examinandi in het hoger onderwijs: toen en nu
 - Wat is onderzocht?
 - Wat heeft het opgeleverd?
 - Discussiepunten
-

Wet Universitaire Bestuurs hervorming (WUB)

Degene die bezwaar heeft tegen zijn *behandeling* tijdens het afleggen van een tentamen of examen dan wel tegen de *beoordeling* van zijn examenresultaten kan een schriftelijk en gemotiveerd beroep instellen bij de *faculteitsraad*, die ter behandeling van dat beroep een *commissie* instelt. Deze commissie is bevoegd te bepalen dat een tentamen of een examen opnieuw wordt afgelegd onder door de commissie te stellen voorwaarden.

(artikel 40 WUB, 1978)

Snel daarna:

- Verpaalen (1978): WUB; art. 40
 - Nadere invulling van het artikel
 - Geeft handleiding
 - Cohen (1981): Studierechten:
 - Geschreven regels zijn er nauwelijks
 - Toetst uitspraken van beroepscommissies a.d.h.v. onderwijskundige richtlijnen
-

Rechtsbescherming examinandi anno 2017-1

Awb

Toetsuitslag is besluit door een bestuursorgaan, en dus vatbaar voor beroep

Maar:

“Geen beroep kan worden ingesteld tegen een besluit (.....) inhoudende een beoordeling van het kennen of kunnen van een kandidaat of leerling die ter zake is geëxamineerd of op enigerlei andere wijze is getoetst, dan wel inhoudende de vaststelling van opgaven, beoordelingsnormen of nadere regels voor die examinering of toetsing” (artikel 8:4, lid 3 onder b Awb)

Rechtsbescherming examinandi anno 2017-2

- WHW: College van Beroep voor de Examens
 - Functioneert aan iedere instelling van hoger onderwijs
 - 3/5 leden, soms met een student
-

Taken CBE

Het college van beroep voor de examens is bevoegd ten aanzien van de volgende beslissingen:

- beslissingen over het BSA en de verwijzing
 - beslissingen over de vooropleidingseisen en de over de toelating
 - *beslissingen van examencommissies en examinatoren*
 - beslissingen van Colloquium Doctum commissies
-

WHW: CBHO

- College van Beroep voor het Hoger Onderwijs
 - Gerechtshof in Den Haag
 - Te vergelijken met hoger beroep
 - 1/3/7 leden
-

Taken CBHO

Het college van beroep voor het hoger onderwijs oordeelt over het beroep dat een betrokkene heeft ingesteld tegen een beslissing van een orgaan van een instelling voor hoger onderwijs die jegens hem op grond van deze wet en daarop gebaseerde regelingen is genomen.

Tegen uitspraken van het college van beroep voor het hoger onderwijs staat geen hoger beroep open.

De rechtsgang van examinandi in het hoger onderwijs

- NIET: verplicht bezwaar bij de examencommissie
 - Beroep bij het CBE via de faciliteit
 - CBE roept partijen op te proberen te komen tot een minnelijke schikking, zo niet:
 - Mondelinge openbare behandeling en schriftelijke uitspraak
 - Student kan daarna eventueel naar het CBHO
-

Aantal CBE-zaken: universiteiten

Instelling	2013	2014	2015
Universiteit Leiden	233	304	303
Universiteit Utrecht	206	225	195
Rijksuniversiteit Groningen	137	183	229
Erasmus Universiteit	223	255	231
Universiteit Maastricht	215	204	217
Universiteit van Amsterdam	143	243	279
Vrije Universiteit	209	199	213*
Radboud Universiteit	68	68	70
Universiteit Twente	21	16	26
Tilburg University	152	160	151
TU Delft	83	77	97

Aantal CBE-zaken: hogescholen

Avans Hogeschool	229	188	242
Chr. Hogeschool Windesheim	230	197	210
De Haagse Hogeschool	391	619*	432
Fontys Hogeschool	304	315	402
Hanzehogeschool Groningen	288	264	307
Hogeschool Leiden	75	59	77
Hogeschool Rotterdam	197	204	243
Hogeschool van Amsterdam	978	846	809
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	60	51	100
NHL Hogeschool	110	149	100
Saxion Hogeschool	167	228	266
Stenden Hogeschool	44	65	117

Wat is onderzocht?

Wat zijn de onderwijskundige, en meer in het bijzonder, de toetsmatige implicaties van juridische uitspraken over geschillen in het hoger onderwijs de examinering betreffend?

Meer preciezer:

- Wie zijn de verantwoordelijke organen?
 - *Wat zijn de implicaties van de uitspraken?*
 - Juridische richtlijnen en onderwijskundige richtlijnen vergeleken
 - Hoe is de rechtsbescherming van studenten te verbeteren?
-

Correct examineren vanuit onderwijskundig perspectief

- **Stappen in het toetsproces:** eindtermen formuleren en concretiseren, toetsvorm kiezen, samenstellen, afnemen, nakijken, normeren, cijfertoekenning, rapporteren
 - **Onderzoek hiernaar heeft geleid tot richtlijnen op meso- en microniveau:**
-

Mesoniveau

- Het examenbeleid staat beschreven
- Er is een examenreglement
- Het examenreglement bevat geen bepalingen die onnodige barrières voor de voortgang van de studie opwerpen
- Studenten komen in aanraking met een variëteit aan toetsvormen
- De toetsvormen en (nakijk) procedures waarborgen objectiviteit
- De doelstellingen van de gehele opleiding komen terug in de eindtermen van de onderdelen
- Naast kennis dienen ook competenties deel uit te maken van het toetssysteem
- De examencommissie stelt richtlijnen op ter waarborging van de toetskwaliteit
- Het toetssysteem bevordert het studietempo.

Microniveau

- De eindtermen vormen het uitgangspunt bij de constructie van toetsen
- Een toetsmatrijs is richtinggevend voor de inhoud van de toets
- Iedere eindterm wordt getoetst
- Over belangrijke eindtermen worden meer vragen gesteld
- De toets toetst het beoogde cognitieve niveau
- De eindtermen zijn bepalend voor de toetsvorm
- Het aantal vragen in de toets is zowel een functie van de betrouwbaarheid als van de representativiteit
- Een toets duurt niet langer dan drie uur
- Toetsen hebben geen speedkarakter tenzij dat inhoudelijk is te beredeneren
- De normering dient inzichtelijk, controleerbaar en verdedigbaar te zijn
- Een toets heeft uitsluitend betrekking op duurzame kennisgebieden (geen details en niet op de 'waan van de dag')
- Na afloop van de toets wordt een rapport geschreven dat kan dienen als feedback naar studenten, docenten en management. Het rapport bevat tevens indices over de kwaliteit van de toets

Onderzoeksmateriaal

- Meer dan 400 CBE uitspraken
 - 101 CBHO uitspraken
 - Classificatie
 1. Stappenplan van toetsconstructie
 2. Andere onderwerpen:
Aantal toetsen, Participatie aan onderwijs,
BSA, Cum laude, Geldigheidsduur,
Inzagerecht, Toelating, Vrijstellingen
-

-
- Wie zijn de verantwoordelijke organen?
 - Wat zijn de implicaties van de uitspraken?
 - Juridische richtlijnen en onderwijskundige richtlijnen vergeleken
 - Enkele evaluatieve uitspraken ten aanzien van het systeem van rechtsbescherming
-

Verantwoordelijke

Activiteit

Verantwoordelijke

Beginnen: eindtermen en toetsvormen

Instellingsbestuur*

Eindtermen concretiseren

Examinator

Construeren van toetsvragen

Examinator

Controleren van geconstrueerde toetsvragen

Examinator

Samenstellen van de toets

Examinator

Afname van de toets

Examencommissie
en examiner

Nakijken van de toets

Examinator

Analyseren van de toetsresultaten

Examencommissie

Bepalen van de zak-slaaggrens en
het toekennen van cijfers

Examinator

Rapportage van de resultaten

Examinator

* Instellingsbestuur c.q. decaan

Juridische implicaties-1

- Exacte uitkomst moet bij de alternatieven staan
 - Een verzoek om een lager cijfer is niet ontvankelijk
 - Herbeoordeling moet door andere beoordelaar
 - Bij meerdere beoordelaars geen opmerkingen plaatsen in marge
 - Beoordelingscriteria vooraf expliceren en bekendmaken
 - Negatieve beoordeling op schrift
 - De examencommissie mag toets ongeldig verklaren
 - De examencommissie mag cijfers *niet* wijzigen
 - De examinerator mag geen sancties opleggen
 - Ziekte is onvoorzienbaar en ontoerekenbaar
 - BSA: ongeschikten selecteren
 - Cum laude op basis van de nominale studielast
 - Plagiat in een concept is ook plagiat
 - Opzettelijkheid en behaald voordeel is niet relevant voor fraude
 - Statistisch bewijs voor plagiat kan voldoende zijn
-

Juridische implicaties-2

- Bij geconstateerde fraude tijdens toets student niet verwijderen
 - De zwaarste sanctie uitsluitend bij strafverzwarende omstandigheden
 - Sanctie afhankelijk van gegeven onderwijs in, bijvoorbeeld, refereren
 - Het aantal gebruikte toetsvragen heeft een limiet
 - Geen rechtsongelijkheid wanneer medestudent niet is beroep is gegaan
 - Gemaakte fouten hoeven niet bij andere studenten te worden hersteld
 - Individuele beoordeling is regel, groepsbeoordelingen zijn uitzonderingen
 - Hardheidsclausule vereist objectieve toepassing
 - Bij nabespreking staat interactie voorop
 - Toetsinzage is verplicht, ook bij herkansing
 - Gewijzigde OER-en gelden voor alle studenten, tenzij anders vermeld
 - Regelingen buiten de OER zijn geldig, mits tijdig bekend gemaakt
 - Bij ongunstige wijzigingen in de OER: overgangsregeling maken
 - Vrijstelling staat gelijk aan het behalen van het vak
-

Juridische en onderwijskundige systemen

- Praktisch alle CBE-uitspraken vallen onder een rechtsbeginsel
 - Zorgvuldigheidsbeginsel+ ; Motiveringsbeginsel –; Gelijkheidsbeginsel –
 - CBE uitspraken verwijzen niet naar elkaar
 - CBE's hanteren geen criteria uit de toetsliteratuur
 - Andersom wel: onderwijskundige richtlijnen zijn voor een groot deel herleidbaar naar rechtsbeginselen
 - Er resteren wel eigen onderwijskundige richtlijnen
 - Richtlijnen zijn niet in tegenspraak
-

Terughoudend versus uitputtend (marginaal versus vol)

- Terughoudend vanwege art. 8:4 Awb
- Toch soms inhoudelijk
- Naast vernietigen van een uitspraak, ook adviezen over vervolgstappen
- Soms uitputtend
- Verschillen in ontvankelijkheid

Dus:

Er is geen eensgezindheid tussen CBE's: meestal terughoudend, soms uitputtend, soms ertussenin. Er is ook geen raadpleegbare jurisprudentie.

Terughoudend als opdracht?

- CBE's beoordelen doorgaans de rechtmatigheid (is er een regel waaruit het besluit voortvloeit?) en zelden de regel zelf
 - Dat leidt tot opmerkelijke uitspraken:
-

Bij een toetsafname mogen studenten, vanwege de rust in de zaal, niet eerder dan na 90 minuten naar het toilet. Een student gaat toch eerder, en wordt daarbij begeleid door een surveillant die hem na het toiletbezoek mededeelt dat hij een aantekening zal maken. De toets wordt niet nagekeken.

Een student wil zijn bachelorwerkstuk in het Engels schrijven. Dat mag niet van de examencommissie. De student voert onder andere aan dat de literatuur Engelstalig is, de master waar hij naar toe wil is Engelstalig en de hele bachelor was in het Nederlands. Hij kan dus voldoende Nederlands. De examencommissie brengt naar voren dat een van de eindtermen van de bachelorscriptie is dat de student er blijk van geeft in correct schriftelijk en mondeling Nederlands verslag te kunnen leggen van de leerresultaten. Het beroep is ongegrond.

Een student heeft in een jaar 59 van de benodigde 60 behaald. Er is bij hem meerdere keren kanker geconstateerd, hij wordt bestraald. De medicijnen schijnen goed aan te slaan. Er is ook nog een sterfgeval in zijn nabijheid. Ondanks vele pogingen lukt het hem niet dat ene punt te behalen. Hij wordt verwijderd uit de studie.

Een student wil toegang tot een Engelstalige bachelor. Een eis is dat studenten een formeel bewijs kunnen overleggen dat ze de Engelse taal machtig zijn. Dat kan de student niet. Hij heeft wel aan een andere universiteit in Nederland een Engelstalige opleiding succesvol voltooid. Bovendien volgt hij op het moment van het toelatingsverzoek een cursus bij de Engelse school (*English School*). Het CBE gaat na of de toelatingscommissie in redelijkheid tot haar beslissing heeft kunnen komen zonder in strijd te komen met de geschreven of ongeschreven rechtsregels. Het college constateert dat de selectiecriteria vooraf bekend zijn gemaakt. Verder concludeert het college dat de procedure zorgvuldig is doorlopen.

Dus

- CBE's toetsen de rechtmatigheid en zelden de toegepaste regel
 - Er blijkt weinig compassie met studenten
-

Discussiepunten

- Moeten de CBE's terughoudend blijven beoordelen?
 - Hoe kan jurisprudentie ontstaan?
-

Recapitulatie

- De studie gaat over de rechtsbescherming van examinandi
 - Er zijn vele uitspraken van beroepscolleges onderzocht
 - Die hebben implicaties voor de toetspraktijk
 - Colleges beoordelen voornamelijk terughoudend
 - Colleges beoordelen zelden de regel
-